

О. В. Будько,
к. е. н., доцент, Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

РОЗВИТОК МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

O. Budko,
Ph.D., associate Professor, Dniprovsky State technical university, Kamenskoe

DEVELOPMENT OF THE METHOD OF ECONOMIC ANALYSIS IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Окреслено необхідність удосконалення методології економічного аналізу. Обґрунтовано доцільність розробки та використання відповідного методичного інструментарію для оцінки сталого розвитку. Визначено метод аналізу сталого розвитку та його складові. Проведено дослідження елементів методики аналізу сталого розвитку. Акцентовано необхідність визначення інтересів зацікавлених осіб за встановленими групами. Вказані методи аналізу, використання яких є найбільш доцільним для формування аналітичного забезпечення управлінських рішень, ухвалюваних для реалізації стратегії сталого розвитку.

The necessity of improving the methodology of economic analysis is outlined. The expediency of the development and use of appropriate methodological tools for assessing sustainable development is substantiated. The method of analysis of sustainable development and its components is determined. The research of elements of the methodology of the analysis of sustainable development has conducted. The necessity of determining the interests of interested persons in the established groups is emphasized. The indicated methods of analysis, the use of which is most appropriate for the formation of analytical support for management decisions, adopted for the implementation of sustainable development strategy.

Ключові слова: економічний аналіз, аналіз сталого розвитку, методологія, метод, методика, методичний інструментарій.

Key words: analysis, analytical subsystem, analytical support, socially responsible activity, sustainable development, evaluation, indicators.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Важливим кроком у напрямі реалізації концепції сталого розвитку є визначення показників, якими оцінюється ступінь його досягнення. У "Порядку денному на XXI століття", зазначено, що "з метою створення надійної основи для процесу прийняття рішень на всіх рівнях і сприяння забезпеченню саморегульованої сталості комплексних екологічних систем і систем розвитку необхідно розробити індикатори сталого розвитку. Країнам на національному рівні, міжнародним урядовим, міжурядовим та неурядовим організаціям слід запропонувати концепцію показників сталого розвитку. Йдеться про необхідність формування інформації щодо навколишнього середовища, ресурсів і розвитку та визначення національних і глобальних пріоритетів для управління сталим розвитком" [12]. Це актуалізує питання розробки індикаторів оцінки сталого розвитку на макrorівні. Певна річ, визначення індикаторів неможливе без інформації, яка формується на мікрорівні. Саме тому розробка та використання відповідного методичного інструментарію для оцінки сталого розвитку є важливим завданням функціонування та дієвості системи обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Дослідження понять методології, методу і методики економічного аналізу здійснювалося такими вченими, як М.І. Баканов, В.І. Бариленко, Л.Т. Гіляровська, О.В. Єфімова, Л.М. Кіндрацька, І.Д. Лазаришина, Є.В. Мних, І.М. Парасій-Вергуненко, О.В. Олійник, К.С. Сурніна, А.Д. Шеремет, А.Х. Шидов, С.І. Шкарабан та ін.

Аналіз наукового досвіду вказує, що сформовано певний теоретичний базис, який є підґрунтям для визначення методологічних та методичних аспектів економічного аналізу. Водночас проблеми розвитку методології, методу і методики економічного аналізу в управлінні сталим розвитком потребують подальших досліджень з метою вироблення та використання відповідного методичного інструментарію оцінки та аналізу сталого розвитку підприємства, що сприятиме ухваленню ефективних управлінських рішень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження елементів методики аналізу сталого розвитку та уточнення їх складу з урахуванням потреб зацікавлених осіб.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток економічного аналізу як прикладної функціональної науки пов'язаний з удосконаленням його методології, розробкою спеціальних методів дослідження [9, с. 258]. В аналізі сталого розвитку як складовій системи економічного аналізу використовується той же методологічний інструментарій, а отже, розвиток його методу є складовою розвитку методології економічного аналізу.

На сутності методу та методики базується методичний рівень аналізу сталого розвитку, який включає набір системи показників, вибір методів і прийомів аналізу та прогнозування, рекомендації щодо послідовності й періодичності досліджень і формується для кожного об'єкта аналізу з урахуванням особливостей діяльності підприємства.

Методологія економічного аналізу, орієнтована на оцінку, діагностику і прогнозування якісного використання ресурсів, встановлення ступеня інтенсифікації процесів, пов'язаних з виробництвом продукції, раціональним використанням природних ресурсів, екологічною безпекою та соціальною стійкістю має стати одним із напрямів (видів) економічного аналізу — аналізом сталого розвитку. Методологія аналізу сталого розвитку базується на методі та визначених методиках економічного аналізу.

Поняття методу визначається як систематизований зміст кроків, які необхідно здійснити з метою виконання певного завдання чи досягнення конкретних цілей; спосіб пізнання істини [2, с. 44]. Оскільки аналіз сталого розвитку визначається як напрям економічного аналізу, його метод знаходиться в межах розвитку методології економічного аналізу.

Метод аналізу сталого розвитку визначаємо виходячи з позицій діалектичного матеріалізму, тобто це науковий метод пізнання сутності економічних явищ і процесів. Саме на цьому підході базуються визначення методу аналізу відомих вчених. Л. М. Кіндрацька визначає метод економічного аналізу як діалектичний спосіб дослідження об'єктів аналізу через конкретні аналітичні процедури: кількісні і якісні, формалізовані, евристичні, математичні і т.д. [6, с. 201]. І.Д. Лазаришина методом економічного аналізу вважає систему способів та прийомів пізнання об'єктів аналізу через їх інформаційні моделі для потреб зацікавлених сторін відповідно до цільової функції дослідження [7, с. 13—14]. Є.В. Мних вважає метод економічного аналізу науковим способом вивчення, становлення та розвитку господарських явищ і процесів [8, с. 13—14]. А.Д. Шеремет під методом економічного аналізу називає спосіб системного, комплексного вивчення, виміру і узагальнення впливу окремих факторів на виконання господарських планів і динаміку господарського розвитку, здійснюваний шляхом обробки спеціальними прийомами показників плану, обліку, звітності та інших джерел інформації [14, с. 25]. В.Д. Герасимова вказує, що метод економічного аналізу базується на діалектичному матеріалізмі, що озна-

чає вивчення матеріалістичної діалектики у єдності аналізу і синтезу, дедукції та індукції, у взаємозв'язку і розвитку явищ, у виявленні протиріч господарського життя і способів їх подолання [4, с. 127].

Визначаючи метод аналізу сталого розвитку, слід акцентувати увагу на тому, що він є способом пізнання господарських явищ і процесів у їх динамічній та органічній взаємодії з навколишнім середовищем та соціальним оточенням, який забезпечує прийняття і обґрунтування управлінських рішень як безпосередньо підприємством, так і всіма зацікавленими особами.

Особливості методу аналізу сталого розвитку проявляються і через визначення стандартних його складових, до яких відносять: теоретико-пізнавальні категорії (показник, фактор, резерв і модель), принципи, інструментарій дослідження. Не дивлячись на сформовану триаду складових методу, вченими здійснюються дослідження у контексті його доповнення. Так, І.М. Парасій-Вергуненко доповнює складові методу економічного аналізу четвертим елементом — системами аналітичних показників, які дають змогу оцінити взаємозв'язок між ними, установити причинні зміни, провести структурно-логічний аналіз факторів впливу на цільовий результат [10, с. 12].

Методу аналізу сталого розвитку притаманні всі риси методу економічного аналізу, а саме:

— діалектичний підхід до вивчення аналітичних об'єктів. Економічним процесам властиві переходи кількості в якість, виникнення нової якості, заперечення заперечень, боротьба протилежностей, тощо. Тобто всі методи і прийоми діалектики застосовуються при дослідженні економічних систем різних рівнів;

— відкритість методичного інструментарію, тобто акумулювання методів дослідження із суміжних галузей знань (математики, статистики, бухгалтерського обліку, психології, менеджменту); нерегламентованість методів, які використовуються;

— використання системи показників, які всебічно і глибоко характеризують діяльність суб'єктів господарювання. Система аналітичних показників, з одного боку, повинна відображати результати господарювання, ступінь виконання планів, прогнозів, динаміку розвитку, ефективність господарських процесів; а з іншого — характеризувати забезпеченість підприємства ресурсами та їх використання. Кожне економічне явище або процес описується, як правило, не одним показником, а системою економічних показників. Від того, наскільки повно і точно показники відображають сутність явищ, які вивчаються, залежать результати аналізу;

— виявлення і визначення взаємозв'язків елементів економічної системи та причинно-наслідкових зв'язків зміни їх параметрів. Метод аналізу передбачає встановлення типу і характеру зв'язків, побудову алгоритму факторної залежності (за допомогою моделювання факторних систем) і визначення послідовності оцінок впливу факторів. Кожен результативний показник залежить від низки факторів, які в свою чергу визначаються сукупністю інших факторів-причин. Виникає певний ланцюг залежності одного показника від іншого, де кожен показник-фактор має певне значення. В ході аналізу важливо не порушити послідовність розгляду факторів, оскільки це може призвести до неточних, неправильних висновків і оцінок;

— вимір впливу чинників на результати господарювання залежить від того, наскільки адекватно (відповідно до реально існуючої залежності) визначено алгоритм зв'язку і коректно проведені розрахунки. Крім того, необхідно забезпечити системний підхід до вивчення та оцінки об'єктів аналізу, формування досліджуваних показників [13, с. 34].

Дослідження процесів сталого розвитку підприємств, формування їх вартості, вивчення впливу фінансових і нефінансових факторів на її зміну має базуватися на застосуванні спеціально адаптованих до досягнення поставленої мети методик і методичного інструментарію аналізу. Сама методика аналізу носитиме універсальний характер і відобразатиме єдині організаційно-методичні напрями здійснення аналітичних процедур, сукупність застосовуваних методів, способів і прийомів аналізу, технологію збору, угруповання і узагальнення інформації незалежно від сфери діяльності економічного суб'єкта. Винятком є особливості діяльності підприємства, які вплинуть на формування бізнес-моделі і декомпозицію фінансових і нефінансових факторів, що залежать від зіткнення інтересів стейкхолдерів при взаємодії бізнес-моделі із зовнішнім і внутрішнім середовищем, та ланцюжок створення вартості підприємства у перспективі.

На необхідність формування спеціальних (часткових) методик аналізу стосовно до суб'єктів господарювання вказує ряд авторів фундаментальних робіт в області комплексного економічного та фінансового аналізу. На їх думку, у процесі створення спеціальної (часткової) методики аналізу "...виявляється мета аналізу, склад факторів і умов формування інформаційної бази, методи і прийоми аналізу" [3, с. 141]. Л.Т. Гіляровська вважає, що "методика як сукупність правил, прийомів і способів для доцільного виконання будь-якої роботи завжди конкретна" [16, с. 20]. При цьому складові компоненти методики аналізу включають: цілі, завдання, об'єкти дослідження, програму вивчення, вид економічного аналізу, послідовність і терміни його проведення. Л.Т. Гіляровська визначає основний елемент методики аналізу, яким є система показників для дослідження об'єктів і предмета аналізу, а також розробка моделей взаємозв'язку аналітичних показників. Автор значно розширює складові компоненти аналізу, приділяючи увагу не тільки чотирьом ключовим елементам методики (мета аналізу, фактори, інформаційна база та сукупність методів), а й пропонує запровадити до методики низку додаткових методичних елементів, що характеризують послідовність проведення аналітичних процедур. Це важливе розуміння ролі аналізу з позицій його практичної значущості для цілей стратегічного управління, що становить ідейну основу сталого розвитку та концепції формування вартості у довгостроковій перспективі і дозволить пов'язати вартість як коротко-, середньо- та довгострокову категорію результату ефек-

Рис. 1. Елементи методики аналізу сталого розвитку підприємства

тивного управління менеджменту при дотриманні інтересів зацікавлених осіб. Необхідність виділення сталого розвитку у комплексну довгострокову стратегію та його аналізу відзначена у роботах В.І. Бариленко [1], О.В. Ефімової [5], Е.І. Бородіної [1], В.В. Берднікова [1].

Відтак, методика аналізу первинна для цілей вивчення предмета і об'єктів дослідження і тісно взаємопов'язана з методичним інструментарієм, який становить основу методу. Елементи методики аналізу сталого розвитку підприємства ілюструє рисунок 1.

Розширені і уточнені елементи методики аналізу сталого розвитку для реалізації цілей ретроспективної, поточної і перспективної оцінки формування вартості підприємства з дотриманням стратегії сталого розвитку ранжовані за черговістю, значимістю їх використання у процесі вивчення бізнес-моделі, у результаті якої досягається економічна спроможність виробляти вартість, корисну не тільки для власників.

В основі формування методики аналізу переважають інтереси зацікавлених осіб при формуванні, оцінці моделі, вартісному вираженні точок перетину їх інтересів, ідентифікації фінансових і нефінансових факторів, визначення моделі взаємозв'язку між ними.

Із застосуванням методичного інструментарію можна успішно провести аналіз процесів, показників, взаємодії зв'язків з урахуванням стратегічної концепції сталого розвитку для акціонерів, а також інтегрованого звіту про ланцюжок створення вартості. Як показує практика, при формуванні бізнес-моделі органічно пов'язані блоки вкладення капіталу, процесу виробництва за напрямками діяльності, результати функціонування господарюючого суб'єкта та отримання капіталу на виході, що дозволяє порівняти величину приросту або зниження капіталу за звітний період. Нерідко в процесі аналізу структури бізнес-моделі підприємств встановлюється неув'язка показників у ретроспективі з майбутніми очікуваними вигодами збільшення капіталу на середньострокову і довгострокову перспективу, що підтверджує значимість дослідження і опрацювання проблеми щодо розкриття інформації про процес створення вартості і необхідність структурування звітності з урахуванням всіх факторів впливу на вартість, яка створюється підприємством в умовах сталого розвитку.

З позицій розширення аналітичних можливостей інтегрованого звіту при побудові і аналізі бізнес-моделі та реалізації її процесів слід ураховувати критерії розкриття інформації в частині характеристики результативності діяльності у короткостроковій перспективі і стратегічних аспектів.

Сутність пропонованої методики аналізу сталого розвитку полягає у врахуванні інтересів стейкхолдерів, згрупованих для підприємств за групами зацікавлених осіб: власники і потенційні інвестори, клієнти, персонал, постачальники та інші контрагенти, держава, міжнародні організації і органи регулювання, некомерційні організації та громадські об'єднання. При цьому слід виходити з того, що основною метою розробки та аналізу показників сталого розвитку є відображення впливу підприємства на ті зацікавлені сторони, з якими воно вступає в пряму або непряму взаємодію.

Так, показники економічної сталості дозволяють відобразити фінансові потоки між компанією та ключовими зацікавленими сторонами і встановити, яким чином компанія впливає на фінансово-економічний стан цих зацікавлених сторін; надати інформацію про те, як у результаті взаємодії створюється і розподіляється додана вартість.

Показники екологічної сталості відображають масштаб або величину впливу чи використання ресурсів, характеризують ступінь впливу на живу та неживу природу, включаючи екосистеми, землю, повітря і воду.

Показники соціальної сталості важливі для визначення впливу підприємства на зацікавлені сторони на місцевому, регіональному і національному рівнях, тобто на ті соціальні системи, у межах яких воно функціонує.

Відповідно, основою стратегії сталого розвитку є розробка політики взаємодії із зацікавленими сторонами, відтак цьому має передувати аналіз зацікавлених сторін, оцінка їх впливу та виявлення вимог і очікувань, що своєю чергою призводить до підвищення рівня довіри цих сторін до підприємства і сприяє зростанню соціального капіталу.

Для успішної реалізації всіх етапів аналізу необхідний адекватний і органічно пов'язаний із методикою методичний інструментарій аналізу. Вчені трактують поняття методичного інструментарію як сукупність різних способів і прийомів для досягнення поставленої мети. Так, А.Х. Шидов вважає, що розвиток методичного інструментарію економічного аналізу здійснюється на основі вивчення та застосування численних і різноманітних технологічних способів і прийомів, які потрібні для чіткого і спрощеного виразу різних ресурсів і явищ, їх взаємозв'язку, а також для вимірювання впливу факторів і причин на результативні показники [15, с. 2]. Інші науковці розширюють змістовну сторону визначення методичного інструментарію аналізу у частині методів, які його формують [3, с. 2]. Причому вони вважають, що для спрощення процедури обрання методів — можливо використовувати їх класифікацію.

По-перше, всі аналітичні методи можна розділити на групи: розрахунково-аналітичні, математичні і евристичні.

По-друге, за ступенем формалізації, тобто за рівнем можливості описати даний метод за допомогою визначених формалізованих (в першу чергу, математичних) процедур всі методи поділяються на формалізовані (в основу яких покладаються чіткі формалізовані аналітичні

залежності) та неформалізовані методи (базуються на описі аналітичних процедур на логічному рівні, а не на чітких аналітичних залежностях). Застосування цих методів характеризується певним суб'єктивізмом, оскільки значення має інтуїція, досвід і знання аналітика.

Логічно припустити, погоджуючись з думкою вчених-аналітиків, що вимір причинно-наслідкових взаємозв'язків в аналізі сталого розвитку, оцінка результатів впливу різних факторів на підсумковий показник — вартість бізнесу, обробка вихідної інформації проводяться за допомогою спеціального методичного інструментарію — способів і технічних прийомів. Вони є важливими елементами методики аналізу сталого розвитку і вимагають уточнення, конкретизації і узагальнення.

Враховуючи те, що аналіз сталого розвитку базується, в тому числі, на оцінці нефінансових об'єктів і має стратегічне спрямування, доцільним для його здійснення буде використання таких методів аналізу, як:

1) якісні: (аналіз конкурентної позиції), SPACE-аналіз (аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність економічного суб'єкта), PEST-аналіз, ABC-аналіз (аналіз клієнтів, дебіторів, конкурентів на основі їх диференціації за ступенем важливості), PIMS-аналіз (аналіз впливу ринкової стратегії на прибуток), моделювання, евристичні прийоми;

2) кількісні прийоми перспективного дослідження: прогнозування (кластерний, дискримінантний, сценарний аналіз, дисконтування), моделювання (матричного, структурного та мережевого моделювання) і екстраполяції (рухливих середніх, експоненціального згладжування, метод найменших квадратів);

3) кількісні прийоми ретроспективного дослідження: а) аналітичні: детермінованого факторного аналізу (ланцюгові підстановки, спосіб абсолютних різниць, відносних різниць, індексний, інтегральний, балансовий спосіб) і стохастичного факторного аналізу (аналітичні угруповання, дисперсійний, компонентний аналіз, сучасний багатовимірний факторний аналіз);

б) описові (середні величини, відносні величини, ряди динаміки, матричний аналіз, прийоми візуалізації, АСФ-технології) [11, с. 32].

Визначене групування методичного інструментарію аналізу сталого розвитку підприємств забезпечує комплексність та системність методики аналізу та дозволяє узагальнити весь методичний інструментарій, який використовується для вирішення цільового аналітичного завдання стосовно специфіки сфери діяльності підприємства, орієнтованого на реалізацію стратегії сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

Визначені елементи методики аналізу сталого розвитку сприятимуть послідовному висвітленню процесу формування прибутку, темпів зростання капіталу, прогнозування фінансових результатів і рентабельності інвестованого капіталу в інтегрованому звіті та отриманню інформації інвесторами, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами, а також прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо реалізації підприємством стратегії сталого розвитку. При цьому визначення і оцінка впливу факторів створення вартості, відображення бізнес-моделі підприємств, є первинною ланкою підвищення інформативності їх річних звітів, що формує основний етап якісно-

го інформування зацікавлених осіб про результати стало-го розвитку. Практична значущість методики аналізу обумовлена її динамічним характером: рухливістю, гнучкістю адаптації до бізнес-моделі будь-якого підприємства, інформативністю для зацікавлених осіб, можливістю коригування у разі зміни середовища і факторів.

Література:

1. Актуальные проблемы аналитического обеспечения управленческих решений / В.И. Бариленко, О.В. Ефимова, Е.И. Бородин и др. / Под общей редакцией проф. В.И. Бариленко. — М., 2010. — 133 с.
2. Андреева Г.И. Экономический анализ: навч.-метод. посіб. / Г.И. Андреева. — К.: Знання, 2008. — 263 с.
3. Баканов М.И. Теория экономического анализа: учебник / Под ред. М.И. Баканова. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2005. — 536 с.
4. Герасимова В.Д. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности промышленного предприятия: учебное пособие / В.Д. Герасимова. — М.: КНОРУС, 2011. — 360 с.
5. Ефимова О.В. Парадигма устойчивого развития: проблемы информационно-аналитического обеспечения // Инновационное развитие экономики. — 2013. — № 1 (13). — С. 22—31.
6. Кіндрацька Л. Невраховані підходи до трансформації в курсі "Економічний аналіз" / Л. Кіндрацька // Теорія і практика економічного аналізу: сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку. Збірник тез Міжнародної наук.-практичної конференції, 10—12 жовтня. — 2006 р. — 192 с.
7. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: монографія / І.Д. Лазаришина. — Рівне: НУВГП, 2005. — 369 с.
8. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є.В. Мних. — К.: Знання, 2011. — 630 с.
9. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: монографія / О.В. Олійник. — Житомир: ЖДТУ, 2008. — 653 с.
10. Парасій-Вергуненко І.М. Стратегічний аналіз в банках: методологія та практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / І.М. Парасій-Вергуненко. — К., 2009. — 32 с.
11. Парасій-Вергуненко И. Современный инструментальный экономического анализа в системе стратегических исследований / И. Парасий-Вергуненко // Бухгалтерский учет и аудит. — 2008. — № 9. — С. 30—39.
12. Порядок денний на XXI століття та ін. документи конференції в Ріо-де-Жанейро / [упор. М. Кітінг]. — Женева: Центр "За наше спільне майбутнє", 1993. — 70 с.
13. Сурнина Е.С. Система методов экономического анализа хозяйственной деятельности предприятия / Е.С. Сурнина, Е.С. Кулик // Культура народов Причерноморья. — 2009. — № 176. — С. 34—36.
14. Шеремет А.Д. Экономический анализ хозяйственной деятельности / А.Д. Шеремет. — М.: Изд-во "Экономика", 1979. — 373 с.
15. Шидов А.Х. Методический инструментальный экономического анализа: понятие и характеристика / А.Х. Шидов // Наука и мир. — 2014. — № 1. — С. 2.

16. Экономический анализ: учебник для вузов / Под ред. Л.Т. Гиляровской. — 2-е изд., доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. — 615 с.

References:

1. Barilenko, V.I. Efimova, O.V. and Borodina, E.I. (2010), Aktualnye problemy analiticheskogo obespecheniya upravlencheskih reshenij [Actual problems of analytical support of managerial decisions], Moscow, Russia.
2. Andrieieva, H. I. (2008), Ekonomichnyj analiz [Economic analysis], Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Bakanov, M. I. (2005), Teoriya ehkonomicheskogo analiza [Theory of economic analysis], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
4. Gerasimova, V.D. (2011), Analiz i diagnostika finansovo-hozyajstvennoj deyatel'nosti promyshlennogo predpriyatiya [Analysis and diagnostics of financial and economic activities of an industrial enterprise], KNORUS, Moscow, Russia.
5. Efimova, O. V. (2013), "The paradigm of sustainable development: problems of information and analytical support", Innovacionnoe razvitie ehkonomiki, vol. 1 (13), pp. 22—31.
6. Kindrats'ka, L. (2006), "Unverified approaches to transformation in the course "Economic analysis", Zbirnyk tez Mizhnarodnoi nauk.-praktychnoi konferentsii [Teoriia i praktyka ekonomichnoho analizu: suchasnyj stan, aktual'ni problemy ta perspektyvy rozvytku], Ukraine, pp. 192.
7. Lazaryshyna, I. D. (2005), Ekonomichnyj analiz v Ukraini: istoriia, metodolohiia, praktyka [Economic analysis in Ukraine: history, methodology, practice], NUVHP, Rivne, Ukraine.
8. Mnykh, Ye.V. (2011), Ekonomichnyj analiz [Economic analysis], Znannia, Kyiv, Ukraine.
9. Oliinyk, O.V. (2008), Rozvytok ekonomichnoho analizu v umovakh instytutitsijnykh zmin [Development of economic analysis in conditions of institutional changes], ZhDTU, Zhytomyr, Ukraine.
10. Parasij-Vergunenکو, I. (2009), "Stratehichnyj analiz v bankakh: metodolohiia ta praktyka", Ph.D. Thesis, Accounting, analysis and audit (by type of economic activity), Kyiv, Ukraine.
11. Parasij-Vergunenکو, I. (2008), "Modern tools of economic analysis in the system of strategic studies", Buhgalterskij uchet i audit, vol. 9, pp. 21, 30—39.
12. Agenda for the XXI century and others, Geneva, 1993, pp. 70.
13. Surnina, E.S. (2009), "System of methods for the economic analysis of the economic activity of an enterprise", Kultura narodov Prichernomor'ya, vol. 176, pp. 34—36.
14. Sheremet, A. D. (1979), Ekonomicheskij analiz hozyajstvennoj deyatel'nosti [Economic analysis of economic activity], Ekonomika, Moscow, Russia.
15. Shidov, A. H. (2014), "Methodological tools of economic analysis: concept and characteristics", Nauka i mir, vol. 1, pp. 2.
16. Gilyarovskaya, L.T. (2015), Ekonomicheskij analiz [Economic analysis], YUNITI-DANA, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2018 р.